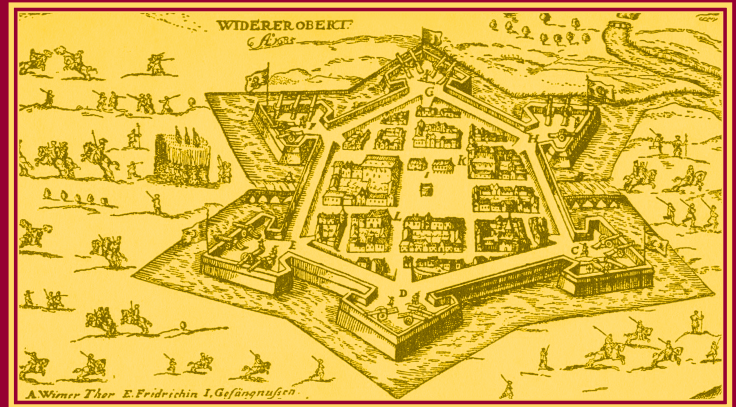

MÁS VOLT
EDDIG,
MÁSKÉPP
LESZ MOST

Lilium Aurum

MÁS VOLT EDDIG,
MÁSKÉPP LESZ MOST

Összeállította, a szövegeket gondozta és a képeket válogatta

BETTES ISTVÁN

A Lilium Aurum Könyv- és Lapkiadó kft. az 1795-ben alapított Magyar Könyvkiadók
és Könyvterjesztők Egyesülésének a tagja

A könyv megjelenését a Szlovák Köztársaság Kulturális Minisztériuma támogatta

© Bettes István, 2004

© Lilium Aurum, 2004

ISBN 80-8062-213-2

MÁS VOLT EDDIG, MÁSKÉPP LESZ MOST

*Válogatás a kuruckor költészetéből,
A nemzeti szövetség himnusával
és II. Rákóczi Ferenc imájával*

Lilium Aurum
Dunaszedahely
2004

Tartalom

Bettes István: Előszó	5
Lischovini András: ERDÉLY ÖRÖME	9
MAGYARORSZÁG MAI ÁLLAPOTA	
A VILÁG ÍTÉLŐSZÉKE ELÉ BOCSÁTVÁ...	18
A NEMZETI SZÖVETSÉG HYMNUSA	
(QUID FURORES, TOT CRUORES...)	29
MAGYAR NEMZETNEK	
AZ ÚRISTENNEK VALÓ KÖNYÖRGÉSE	32
II. Rákóczi Ferenc: IMA A HAZÁÉRT NEHÉZ IDŐBEN	38
RÁKÓCZI FERENC ÉNEKE	41
A MAGYAR VÁROSOKRÚL	49
RÁKÓCZI FERENC BÚS ÉNEKE	54
SÍRVA ÍRT LEVELEM...	55
KESERVES BUJDOSÁS	57
EGY VALAKI BUJDOSÓNAK A VERSE	60
UTOLSÓ ISTENHOZZÁD	63
II. RÁKÓCZI FERENC HÁBORÚJÁNAK ÉS REBELLIÓJÁNAK SUMMÁS LEÍRÁSA	65

ELŐSZÓ

2003-ban javarészt lezajlottak a kuruc szabadságharc 300. évfordulója tiszteletére rendezett megemlékezések, ünnepségek és tudományos emlékülések. Be kell valljam, velem az iskolában rosszul tanították annak idején vagy csupán nebulós hanyagságból ragadt meg rosszul az emlékezetemben az 1704-es év. Az is meglehet, hogy származásom okán, hagyománytisztelő, halványuló, de a nagyszülők házánál tovább élő gömöri kishemesi öntudattal hozható összefüggésbe az 1704-es hagyomány megléte. Ezek után teljesen érthető, hogy a krónikát böngésző ember kíváncsian fürkészi családja történetének részleteit. A kuruc kort illetően sem elhanyagolható Mihályfalusi Forgón Mihály 1907-ben kiadott *Gömör-Kishont vármegye nemes családai* című műve. Ebben a következő, őseimre is vonatkozó megjegyzéssel zárja családtörténetünk ismertetését. Meg kell említenünk, hogy a családból Bethes Péter és János 1704-ben Rákóczy zászlói alatt küzdöttek a nemzeti ügy mellett. Címerük: páncélos kard, felette csillag. Az 1704-es év krónikájához fűződik még a Barczy, Batta, Beke, Bódy, Czíkó, Havas, Hubay, Kalas, Korpás, Kubinyi, Lenkey, Madarassy, Naprágyi, Orbán, Pongó, Simon, Szuhay és nem utolsósorban az a gömörpányiti Oroszlányi István, akit Panyiton 1704-ben az összes gömöri lovas- és gyalogoskuruc kapitányává választottak. Mondom, meglehet, innét valahonét út be memóriám 1704-es reflexe. Isten őrizz azonban attól, hogy a kuruc hagyományt valami módon pusztán gömöri sajátossággá tegyem, mert a török hódoltság után Bécs fennhatósága ellen ez volt az első igazi általános magyar nemzeti felkelés. Tudvalévő, hogy a fejedelmet 1707-ben Marosvásárhelyt iktatták be tisztségébe. Erre az alkalomra írta Lischovini András *Erdély öröme* című

epigrafikus ünnepi köszöntőjét. Hogy a kuruc kor emberének jelleme mennyire élő másfél évszázad múlva is, arra az egyik legjobb példa Tompa Mihály *Szuhay Mátyás* című elbeszélő költeménye, mely annak idején Arany János *Toldija* mellett nyert pályázati díjat.

Kurucz volt Suhay, nyakas, mérges magyar.

Szabadságot morgott álmában is szája,

A kurucz világban aligha volt párja.

Így jellemzi a szabadságszerető északi génuszt jellegzetes humoros fordulatú elbeszélő költeményében Tompa. Mert ha ugyan általános magyar nemzeti szabadságharcként is tarthatjuk számon a nyolc esztendő küzdelmeit, mégis a Hamvas Béla által olyan találóan megfogalmazott északi génusz természete volt a hajtóereje az egész hadviselésnek. Ady az erdélyi és nyugati génusz szemzőgéből inkább már kesernyés iróniával tekint a múltból továbbélő kortárs kurucokra. Ady szintén ennek a nemzeti alaprétegnek utóda, de történeti és szellemi fölülnézete fanyar iróniával telített a *Két kuruc beszélget* alcímű verseiben.

Talányos dolog a mai napig, vajon volt-e igazán kuruc költészet. Varga Imre, aki 1977-ben II. Rákóczi Ferenc születésének 300. évfordulójára *A kuruc küzdelmek költészete* címmel adott ki a budapesti Akadémiai Kiadónál egy vaskos, 900 oldalas válogatást, ezt a tényt maga is vitatja. Ő ugyanis elveti a kuruc költészetet mint nemzeti irodalmi kategóriát, és a kifejezést publicisztikai fogalomként értelmezi, szó szerint „*a kuruc küzdelmek költői visszatükröződésében a kuruc kor közérdekű politikai és társadalmi kérdéseit vizsgáljuk*”. Ezt a szerény kis válogatást, a II. Rákóczi Ferenc imáját kivéve, az ő gyűjteményéből állítottam össze. Irodalomtörténeti érdekességgként öntöttem magyar nyelvi formába két lapidáris stílusban szerkesztett verset, melyek lüktetése a 20. században a szabad vers

divatos művelői körében vált elterjedtté és egyre népszerűbbé. Az elsőt Lischovini András Ferenc, Rákóczi tábori orvosa írta a fejedelem 1707. április 5-i marosvásárhelyi beiktatására. A másik tulajdonképpen egy kiáltvány, melyet József császár trónra lépése alkalmából 1705 májusában intézett a magyar nemzethez, és elsősorban Rákóczi XIV. Lajossal tervezett véd- és dacsövetsége ellen agitál. Igazi propagandavers, melyet W. Whitman és V. Majakovszkij is megirigyelhetett volna. Nagy hatással volt a korabeli diplomáciára, nem véletlenül ábrázolja az akkori angol sajtó közönséges banditaként a fejedelmet.

A korszak lelkületét talán *A nemzeti szövetség hymnusa* fogja meg legjobban, mely Thaly Kálmán adatai alapján 1705-ből származik, és a Stella Maris melódiájára énekelhették.

A II. Rákóczi Ferenc háborújának és rebelliójának summás leírása, a szabadságharc történetét elbeszélő krónikás vers szerzője ismeretlen, valószínűleg evangélikus szlovák prédikátor lehetett a Felvidéken. Ennek az éneknek több 18. századi kézírata is van. A kor jeles kutatója, Csanda Sándor szerint a 18. század első feléből származik az a szarvasi gimnázium könyvtárában található kézirat, ahonnan a szlovák nyelvű szöveget ő közölte először.

A vers egyik kiemelt sorát választottam kötetcímé, bárcsak valaha igaz lenne.

Bettes István

Lischovini András
ERDÉLY ÖRÖME

Örvendezz, gyászba borult Erdély!
Sírtál már eddig eleget az istenek csapásai és büntetései miatt,
melyek által az ellenség oly kegyetlenül
sújtotta legszentebb oltáraidat,
tűzhelyeidet.

A te számtalan bajaidnak
előszámlálását lehetetlenné teszi
azok már-már megszámlálhatatlan száma.
Ujjé, mert elmúlt már a legzordonabb tél,
s a kikeleti fordulónak
vigasságos korszaka felvirradt.
Töröld hát le vígan a szomorú könnyeket,
s a búbánatra öltö víg ábrázatot.

Ímhol!

Most rád ragyognak az új nap szerencsét hozó sugarai, rád, akit
majdnemhogy elpusztított

a déli és keleti csillagképek haragja.
Eljött hát hozzád, akinek érkezését,
míg hosszan késlekedett, oly igen sóvárogva vártad,
eljött a te felséges és igen hatalmas
II. Rákóczi Ferenced,
nagyjaidnak és családjának,
a legdicsőbb fejedelmeknek örököse,
kevesekkel mérhető,
a világon senki mögött sem második fejedelem,
eljött szabadon, Magyarországnak és fejedelemségednek
szabadítójaként,
háborúban és békében igen bölcs,
kegyes, igazságos
fejedelemként.
Mert mindaz, mi mindenki számára tudvalévő,
az igazságban minden erény bennefoglaltatik,
mindazt, mi legfőbb jó, ott hordja önmagában:
benne kell a
fejedelmet,
atyát, bírót
tisztelni, sőt mi több, csak benne tisztelni.

Minden rendű és rangú lakosodban ez az örömrész
legyen általános, mindenkinek szemmel látható,
merthogy:
az egyház közös istápolót,
a tanács bírót,
a haza atyát,
az ország mindent
megkapott ebben az egy fejedelemben.
Mert úgy látszik, hogy egyedül benne,
mindenki számára minden tökéletességét
egyedül benne valósította meg
az igazságos természet,
hogyan a testnek
és a léleknek
minden fontos jó tulajdonságát bőkezűen beléáraszthassa.
Az állhatatlan szerencse eddig eléggé állhatatlanul
mutatta ki vele szemben jószágát és gonoszságát, őt magát mindeddig
állhatatos és rendíthetetlen férfiúnak találta,
már-már megváltoztatva hajlandóságát
elhatározta: hogy állandóbb
és igen nagy ajándékaival

ajándékozza meg.
Így hát Mars választotta március hó végén
átlépi határaidat, hogy ennek a gonosz
háborúnak véget vethessen.
Április hónapban fejedelemséged belső részébe nyomul,
hogy egyházi,
világi,
köz- és családi életed
zárait leverje és a te
ősi szabadságod újra feltámassza.
Ó, mily örvedetes ily fejedelem előtt tárt kapukat nyitni!
Tán a legfőbb és legszentebb isteni erő
rendelte így el ezt a fonséges jelet, hogy éppen
Laetare-vasárnap,
márciusban jelenjék meg az ország gyűlésén
tőled igen kívánt, olyannyira óhajtott
vendégként.
Ezért ennek az örvendezésnek méltán országosnak,
egyetemesnek és az örökkévaló
fejedelemségnek
ugyan halandóságra ítelt, ám mindent túlélő

veszendőségéhez illőnek kell lennie,
vagyis
időtlen idők végezetéig kell tartania.
Ti tehát, e hazának igen kiváló jeles főemberei,
ti, hajdani dicső honatyáknak dicsőséges örökösei,
ti, mind egyenként e hazának
el nem fajult polgárai,
akik még nem feledtétek az ősi szabadságot,
mely a múlt időre és a jövőre is szól,
köszöntsétek hát egyetértéssel nem csupán ideiglenes fejedelmeteket.
Mert ő majd megadja egyenként mindenkinek, mi jár neki,
minden méltányos jogigényt kielégít,
és a lehető legigazságosabban érvényre juttat,
mert ő maga is legfőbb törvényének a nép javát tekinti.
Egyébként mit is ajánlgatom az örömet oly sokaknak
és oly szorgalmasan mindazoknak, akik
már maguk is örülnek?
Hiszen lám, az öröm miatt alig tudnak otthon maradni
Erdélyország lakói, határaikon túl is kijönnek
tisztelegni a nagyságos fejedelem előtt.
Az ország küszöbén és Magyarországnak hozzá tartozó Részein

megilletődve üdvözik a belépőt,
a kitűzött időben csapatostul jönnek
a vármegyék fegyveres polgárai,
és átadják fegyvereiket a fejedelem meg a haza üdvére,
hogy magukat híven, engedelmesen, a hazával
eggyé vált,
egyetlen fejedelmük hatalmába adják.
Utakat készítenek, hidakat vernek,
dombokat egyengetnek, sziklákat görgetnek,
mert igen jól tudják,
hogy fejedelmük semmilyen úttalanságot,
jó útról letérőt, semmi helytelent
nem tűr meg.
Egyszóval:
a fejedelmet szóval és tettel,
a lehető legnagyobb megbecsüléssel,
tisztelettel, tiszteletadással fogadják.
Mi van még hátra, mint hogy ezt a hűséget,
amelyet a felséges fejedelemnek esküdtek,
szóval,
szájjal,

karral,
egyszer s mindörökre
már szentül mindig megtartsák.
Akkor sem őket, sem fejedelmüket
nem fogja megcsalni soha a
jövendő szerencse várása,
és a kezdődő öröm soha nem ér
gyászos véget.

Ám ez az idő szülte öröm nem lesz ideiglenes,
hanem az idővel naponta növekedvén,
a világ legvégső idejéig
tartani fog.

Hogy ez így legyen, téged kérünk mindnyájan, egyetlen legjobb, legnagyobb Isten,

Téged,
minden ország legfőbb bíráját és legfőbb védelmezőjét,
mind a főemberek, az előkelő polgárok egyenként,
és minden ittlakó az ajándékba kapott örömért
hálás alázattal kér, hogy ezt az új örömet
tedd maradandóvá, hadd származtassuk azt át
a késő utódokra,
és közülük senkinek a halála, vagy megöregedése ne vessen

véget neki.
Ezért a felséges fejedelemnek,
akiről elhatároztad,
hogy szabad legyen az ő szabad fejedelemségében,
és senkinek se legyen alávetve,
egyedül neked,
és hogy a legfőbb fejedelmünk legyen,
adj neki kegyesen hosszú életet,
és a neki szánt napokat, akár
a mi éveink megrövidítése árán is,
hosszabbítsd meg!
Adj a Te választottadnak
mind vezéri, mind bírói ruhában
szerencsés uralkodást,
válassz mellé hűséges tanácsot,
győzedelmes sereget,
engedelmes népet,
és teljesítsd minden óhajtasát,
ami nagyot csak kívánhat
ez a nagyon jó fejedelem!

Így lesz majd, hogy isteni nevednek
tisztelete
becsülete,
dicsősége,
a magyar királyság
s az erdélyi fejedelemség
házaiban,
tanácsaiban
és egyházaiban
naponta egyre inkább gyarapszik.
Úgy legyen! Úgy lesz.

Jegyzet: *A lapidáris stílusban szerkesztett, II. Rákóczi Ferencet dicsőítő vers szerzője Lischovini András Ferenc, Rákóczi tábori orvosa, a filozófia és az orvostudományok doktora. A mű, mely 1707-ben nyomtatásban is megjelent, Rákóczi 1707. évi április 5-i marosvásárhelyi beiktatására készült. Egyébként Rákóczit 1704. július 24-én választották fejedelemmé, 1705-ben a zsigó-i csatavesztés akadályozta meg beiktatását.*

MAGYARORSZÁG MAI ÁLLAPOTA A VILÁG ÍTÉLŐSZÉKE ELÉ BOCSÁTVÁ...

Ímhol hát
Az a végzetes Hydra
Melynek oly vakmerő lázadásokban újjászülető fejét
I. Lipót Császár
Annyiszor lemetszette jobbjával
S az mitsem törődik azzal, hogy feltámadásával
Újfent vesztébe rohan?
Hát egy új háborús veszedelem szításával
Amaz ősi hűtlenség
Most
Első Józsefünknek,
A Lipót véréből származó
Kétszázhuszonkétszeres győztesnek,
A Római Birodalom új Atlaszának,
Eme csodálatos Héraklésznek
Akarná kicsavarni markából a hatalmi jogart?
Ímhol hát

A német birodalomnak
Megannyi könyörgésekkel kívánt fényességét
Ismét csak bekormoznák
Ezek a sötét hatalmak és ostoba seregek?
Hát hön szeretett s oly imádatra méltó
Uralkodónk előtt
Nem rognak térdre e kőkeménykedők?
S a Hydra hamvaiból világrajövő szörnyetegek
Sem hajlanak a rettenetes előtt?
Avagy Ausztria józan figyelmeztetéseit
Próbálnák felülvizsgálni
A francia pénzzel gőgösködő számítgatások?
A legyőztetésüket ellenszegülve színlelők
Háborúskodásuk védelme alatt ennek igazsága ellen annyiszor
Vétettek,
Hogy Mars zivatarának csillapodásával
Széppé színesítik a béke Íriszét,
A hogy míg: Béke, Béke, Béke, hangoztatták,
Ám Béke sohasem volt.
Úgyhogy vagy szövetséget kötnek egy végeláthatatlan
Dúló Zivatarról,

Vagy a fergeteget küldik Némethonba,
Vigye halálhírét szövetségkötésnek.
Így az ősi vérbe oltott régi gyűlölségek
Nem párolognak el, hogy felhökké váljanak,
Hogy aztán a végén csöndbe derűvel szülessen egyezés:
Viszályt vetnek ismét,
Amelynek lángjai újfent fellobognak,
Nem túrvén egyezséget;
Némelyek szétesnek, némelyek születnek
(egymás lángját szítva),
A szentségtelen megmaradtak
Nem az életükért vívnak
S az életet akarókért,
A szabadság azért kell nekik,
Hogy rabbilincsbe verjék
Őket s önmagukat.
S míg csodás győzelmeik hallgatag megfogannak,
Sorra elvetélnék,
Ők egy atomot akarnak befogni
Platón képzelt térségében.
Lám, így van ez,

Mikor homokdűne kősziklát utánoz,
Mire az áll, a ház összeomlik,
Önmaga mutatja, mennyi szilárdság van benne.
Mert Krisztus Urunk sehogy sem lehet az ő sarkkövük,
Csak a legkeresztényibb király,
Kibe bárhol ütköznek ő ellenségei:
Harag s botránkozás kövébe ütköznek.
Így görgetik ők Szisüphosz szikláját,
Mely örökös forgásban készül aláhullni,
Bennsőjükben sohasem nyughatnak,
Súlyosságban épp olyan könnyűek,
Miképp könnyűségben ugyanúgy súlyosak,
Feszül vitorlájuk mindenféle szélnek.
Ezért az ő hűtlenségében áll leginkább készen
Magyarhon megnőni,
Semmint hűségében:
Bízában Franciában.
Engedtessék ám meg kicsinykét kérdezni:
Magyarország lévén mindig bőséges termőföld,
És Te, Uram, nemde jó magot hintettél?
Akkor hogyan lehet, hogy az áldott földet ellepte a konkoly?

Hiszem, rosszul hullott, nem történt itt csoda,
Gall Mammon magja volt,
Egyszerre fúj szája hideget-meleget,
Ugyanennek pénze mért ne szülne hálát-hálatalanságot?
Kiváltképp hálátlan kakukkmadarak!
A kegyesség Urára kegyetlen' rontanak,
Mástól remélt jókért áruba bocsátják önnön lelküket is;
Hol a barátaink, hol az ellenségünk, Francia arannyal-ezüsttel mérhetők.
Úgy vélik, a Frankhon mindig leggazdagabb,
Biz mindig szegény az, csak amikor ígér,
Nincs nála gazdagabb.
Ilyetén
Francia zászlókkal, ezüstpénz zsoldjával rakott
Szekerekkel
(Bár jöllehet Maximiliánban, bajor fejedelemben
Megtapasztalhatták a forgandó szerencse állhatatosságát
Boldogság irigylést boldogtalanságként)
Ellenséges félnél összegyülekeznek,
Vakmerőségükben mind megrészegülének, bátrak, eszelősen
Már harcikürtöt fújnak,
Aljas-gőgös fejük övéik szenvedéseit nézve

Merül a vérhabba,
Míg azokat, kiknek szabadságát keresték, őket veszni hagyják.
Aki pedig az olyannyira bőséges hadizsákmányból
Megannyi kincset halmozott a csűrjében,
Az József háborúja idején megtűri a paraszt kifosztását,
S hiszen az ebül szerzett jószág
Végül joggal mindig éppoly ebül vész el,
És jaj a rablónak is, aki szintén prédává válik.
Közben, hogy úgy tűnjék fel,
Igaz a magyaroknak az útja,
Francia óvja az alattomban járó,
S hogy ne essen túl nagyot:
Rózsát hint alája,
S már-már szárazzá aszott reménykedésüket
Utólagos okoskodással
Borítja újra zöldbe.
Aztán bizony, mikor a nyíladozó rózsza tüskéje visszaszúr,
Az sérti meg őket, amivel játszanak.
Akárcsak egy újabb hőskölteményt szeretnének
Világ elé tárni,
Melyben csupa koholmányokat hintenek szerteszét

Színigaznak adva,
Bárha a megsebzett lábaikból serkenő vér sem
Válik tavaszi rózsabokorra,
Idézve fájdalmukat,
Mérhetetlen szittyá őrjöngéssel nyomuló lábnyomukat,
Egy újonnan kiagyalt zsarnokság emlékeként.
Láttassék hát meg az ártatlanok veszte,
Az a sok kiontott vér, mely németek hullahégeit festi,
A szüzek meggyalázása,
Özvegyek megrontása,
A szentegyházak kirablása és elpusztítása,
Szentedényeik megszenstségtelenítése;
Ez jelentené számukra a haza szabadságáért vívott harcot?
Szabadon garázdálkodni a közös haza földjén?
Magát az Istent halálba ösztökélni, csak hogy Barabbás szabaduljon?
Ó, Magyarország!
Azért lenne csupán ilyen termékeny a te földed,
Mert termékeny főket már nem bír megteremni?!
Magyarázatot keresel?
Az okát kutatod?
Ha akarod, a titkát elárulom:

Mikor Püthón sárkányfogait elvetették,
Néhány szem Magyarország földjére is hullott,
És Magyarország ekkor sok-sok óriást termett,
De nem minden mag hullott ám bele a jó termőföldbe,
Némelyikük épphogy az út szélére pottyant, s ezeket a Gall házimadarak
Szépen sorra felcsipegették,
Mert bizony Hungária ekkor már sok ilyesfélét táplált,
Végül komolyan tapasztalhatta a jóslat igazságát,
Ám későn:
Hisz a háziszolgák a gazda ellenségei.
Mert hát Franciaország lázadókon kívül soha senkit nem segített,
S nem segített másért, csak hogy elveszejtsen.
Nosza, rajta hát, istenek hírnöke,
Új feladat vár rád,
Vedd szárnyas saruidat, szelek szárnyán húzz át Magyarország földjén,
Ölts magadra villámtermészetet,
Hogy leterítsd a vakmerően rosszat sejdítőket,
A csalárd francia szirén énekével elbódított lelkeket rázd fel,
Riassz harsonáddal,
Hogy halljátok hát mind:
Kik a józan tanács elől konokul elzártatok füleiteket,

Új háborúk, új fegyverek, új harcmódor,
Új csatatér, új hadviselés,
Új Cézár, új hitlevél szólítanak titeket,
Magyarország, ó, Magyarország, térj vissza a Te Császárodhoz,
Hogy visszatérhess te is önmagadhoz,
Dolgaid így folynak majd csak jól
Szárazföldön s vizen,
És mivelhogy már oly rég kínoz a Francia-betegség,
Mesd le a végzetes rákfénét,
Egészen ne lepje el tested,
Vágd le hát inkább ezt a lázadó fejet,
Amelynek pusztulására ürítsd ki gyógyító kelyhedet,
S midőn már a kelyhed teljesen kiürült,
Helyreáll hazád egészsége,
Mi oly sokszor megromlott,
Mert bizony, amit annyiszor tépdésnek, vágnak és szaggatnak,
Egyfolytában kisebb és kisebb lesz.
Ebharapást így gyógyítanak szőrivel,
Így hát mindaz, aki a más vérében óhajtana úszni,
Vesszen sajátjába!
A dühöngő tűzvészt sem lehet másképpen oltani,

Csak a lángnak
Elfolyatni tápláló erejét,
Hogy végül az okozza vesztét, mitől élni akart.
Igen nagynak mondnak egyfolyvást még mindig,
Jóllehet elvétetted már az útvonalad,
Vagyis hát, hogy nem jársz éppen pont a helyes úton,
Túlságosan is szabad törvényeiddel, már-már nem is törvényekkel,
Hanem a már mindent merészelő szabadossággal,
Hát ezért nem hullanak ezrek kardod csapásai alatt a porba,
Mert hisz idegenek szívták el erődöt,
Saját hazádban is bujdosóvá váltál,
Amikor
Magadévá tetted az idegen francia sugallatot,
S lázadóvá lettél.
Ámbátor magyarok,
Kik mind ez idáig helyes úton jártatok,
Ki ígézett hát meg titeket, hogy az igazságnak ne engedelmességedetek?
Vajon nem attól van e mindez, ki most benneteket hív?
Csipetnyi élesztő is megronthat egy egész tekenőnyi kovászt,
Mondjatok hát megálljt, s ne akarjatok újfent a francia szolgaság
Igájában járni,

Ne botránkoztassatok többé, inkább vágjátok le zavart okozó
Tagjaitokat,
Tiporjátok el a viperafajzatokat,
Az eltaposott kígyók majd jobbulást hoznak a bajra,
Vágjátok hát le a Hydra fejét,
Ímhol,
A birodalom új Jaszónja,
Első József,
Ki bőséggel szórja majd aranygyapját a népnek,
Hogy akkor az egész Magyarország égboltozatáról
Drágakövek záporozzanak,
S igazgyöngyök hulljanak alá,
Mintegy az aranykor habjaiként:
Ekkor szavára
Felkél majd az arany Nap,
Melynek sugarai az elfáradt testekbe új erőt öntenek,
S ekkor az ezüstkorban
Látjátok majd meg az aranykort,
Mely mindannyiunk nyavalyáinak gyógyító vize
Lesz akkor!

(Bettes István fordítása)

A NEMZETI SZÖVETSÉG HYMNUSA *

(QUID FURORES, TOT CRUORES..)

Hadúr gyilkos, bősztüzei,
kegyetlenül lángoltok;
Pannóniánk kardra hányva,
végre csillapodjatok!

Lankadjatok le már végre,
hagyjátok a szent ügyet,
Magasságos Isten dolga
alázni a büszkéket!

Megalázott jogainkért
joggal vívunk háborút,
húsunkba maró fogaktól
ez a szabadító út!

Életét és szabadságát
ugyan ki ne védené?
Ősi jogát, becsületét
nemzet hogyané feltené?

Esküszegés bevett szokás
lett nálad, vad Osztrákhon;
ezért viseltük oly hosszan
rabigádat nyakunkon.

Rettenetes elgondolni,
mennyi kín, gyász, vér, halál,
temetés és korbácsolás;
mindenben volt részünk már.

Jogtalanul ránk kivetett
kíméletlen hadisarc,
hogy behajtsák, nem kímélik
hátunk korbácsaikkal!

Erőszakkal ragadják el
gazdag, szegény vagyonát,
örök rettegéssel telve
lakja a nép a honát.

Vérszopás, kín, marcangolás,
mind hárpia-tudomány,
sujt mind hatalmas mind bárányt,
istentelen találmány.

Ima, érv, gyász, sírás, kérés,
itt egyikük sem segít,
legyen bármilyen gaz vétek,
államérdek minden itt!

Ó, Te Mindenható Isten!
Segedelmünk csak Te vagy,
egy életünk, egy halálunk
silányságában is Vagy!

Szabadnak rendelted népünk,
éreztesd meg hát vele,
nyilatkozzon meg már végre
ennek valami jele!

Add vissza ügyünk örömét,
mit felperzselt Osztrák-szél,
ünnep jöjjön sok bús napra,
hozz borúra napsütést!

Seregünknek légy vezére,
enkezünkbe add sorunk;
nehogy csak remény maradjon,
pálmád legyen a jussunk!

Félemlítsd meg ellenségünk,
igyon keserű pohárt;
érezze zord haragodnak
háborúzó ostorát!

Napfényünket, Vezérünket
ragyogja be Szent Lelked;
szövetséges rendjeinkre
égi áldást permetezz!

Ősi jogunk, szabadságunk
méltóságát add nekünk;
bárha késel, békességed
add meg még ma minékünk!

Vedd el minden bűnünk, vétünk,
fohászunkat hallgasd meg;
támaszunk vagy mindörökké:
hogy a világ tudja meg!

Bizonyságul álljon, Te az
esküszegőt nem tűröd,
lesújtasz a gőgös főkre,
nevüket eltörölöd!

Egy hazáért, vidám szívvel
harcoljunk reménységben,
Igaz Isten tündököljön
örök dicsőségében!

Latinból átköltötte: *Bettes István, Pozsonyban, 2003. május 26-án*

MAGYAR NEMZETNEK AZ ÚRISTENNEK VALÓ KÖNYÖRGÉSE

Mennynek és e földnek kegyes teremője,
Kinek hatalmában ember szerencséje
Vagyon, s mindnyájunknak te vagy életője,
Könyörölj népeden és légy segétője!

Látod, tapodtatik, s nincsen előmente
Semmi jóban, sőt van mindenben eleste,
Az igaz magyarnak alég marad élte,
Már annyira jutott egészen nemzete.

Szörnyű nagy fájdalom ő szévét elérte,
Bánat, keserőség úgy megepesztette,
Sok szerencsétlenség éppen környülvette,
Hogy ugyan siralmas s keserves élete.

Való, hogy sok bűnünk ezt megérdemlette,
Fejünkre e veszélyt hozta s terjesztette,
Idegen nemzetnek zsámolyává tette,
Minden boldogságát hazánknak elvette.

De te nagy irgalmad, kiben héven bízunk,
Bátorít és biztat: kétségben ne essünk,
Hogy megszánván-bánván bűneinket, kérjük
Azok bocsánatját tőled, és megnyerjük.

Kérünk azért téged, ó kegyes Istenünk,
Bocsásd meg vétkeinket, s irgalmazz minékünk!
Ellenségünk ellen légy erős segédünk,
Adjad, hogy őtülek mentsen meg fegyverünk!

Ne tekéntsed, Uram, a mi vétkeinket,
Hanem könyörülj meg, s engedd bűneinket!
Látván szívbéli törödelmességünket:
Engeszteld haragod, s vedd be szíveinket!

Mint vénéd Szent Péter keserves sírását,
Mária Magdolna sok könyvhullajtását,
Körösfán megtért jó lator könyörgését
És több megtérteknek töredelmes szévé!

Ne tulajdonítsd vétkül, ó Istenünk,
Hogy téged megbántott a mi rossz életünk,
Tudva vagy nálád mi erőtlenségünk,
Hogy mint cserépedény, oly a gyarló testünk.

Fordítsd, ó Úristen, hozzánk kegyelmedet,
S magasztaltasd velünk a te szent nevedet,
Kik üdvösségében telik igen kedved,
Azért választottad e kedves népedet.

Tekéntsdi kegyes szemmel, édes üdvözétünk:
Mennyi keserves ként szenvedtél érettünk,
Azon igyekeztél, hogy mi üdvözüljünk,
És örök életben téged dicsérhessünk.

Szabadéts meg minket ellenségeinktől,
Kik édes hazánkat dúlták éktelenül,
Magyar nemzetünkkel bántak kegyetlenül,
Éppen kiforgatván minden szabadságbúl.

Kik ellen mivelhogy támasztál vezérül
Bátorszívű két nagy urat nemzetünkből,
Kiválasztván őket sok százezerekből
S rendelvén népednek erős kőoszlopul,

Erőt s bátor szívet adj, Uram, önékik,
Hogy fölvállalt munkát vihessék úgy végig,
Amint elkezdték, szerencsésen érijék
Közjóra célzó munkájoknak végét!

Tartsd meg, Uram, őket szent kegyelmedben,
Őrizd, ne jussanak ellenség kezében,
Avagy történhető szerencsétlenségben
Ejteni ne engedd, tartsd meg szent kedvedben!

Nékünk is, ó Uram, adj szép egyességet,
Erőt és hatalmat, hogy az ellenséget
Meggyőzhessük, s érzünk kívánt csendességet,
Hazánkban épséget s boldog békességet.

Órizd, Uram, kártúl feleségeinket,
Kedves magzatinkat, s jó hív cselédinket,
Felebarátinkat, igaz véreinket
Láthassuk örömmel, hazatérvén, őket!

Sanyarú rabságban kik közülünk estek,
Szabadétsd meg őket! S kik megsebesedtek,
Légy kegyes orvosok, hogy maradjon éltek,
És kívánt épségre juthasson ő testek.

Kik pedig közülünk véreket ontották,
Magyar nemzetünkért világból kimúltak,
És az örök útra túlünk elindultak:
Irgalmazz meg nekik, mert néked szolgáltak.

Mindezeket, Uram, engedd meg kegyesen,
Atya, Fiú és Szentlélek egy Úristen,
Ki élsz s uralkodol örök dűcsőségben,
Hallgasd meg népedet ily nagy szükségben!

II. Rákóczi Ferenc
IMA A HAZÁÉRT NEHÉZ IDŐBEN

Úristen! Igazság kútfeje, kegyelem kimeríthetetlen forrása,
ki parancsolataidról megfeledkezett népedet néhanapján
a szolgaság jármával sújtod, hogy megtörvén gőgjét,
amint a büntetésben igazságot adtál,
a megbocsátásban újból kegyelmet nyújts neki:
bevalljuk, Uram, őseink nyughatatlanságát,
beismerjük mindennapi vétkeinket,
amelyekkel ellened támadván, valóban megérdemeltük ostorodat.
Rászolgáltunk, Uram, hogy nemzetünk dicsősége elenyésszék,
s gyermekeink idegen nép járma alatt görnyedjenek.
Méltók vagyunk, hogy magvunk szakadván,
eredetünk emlékezete és nemzetünk neve feledésbe merüljön,
mivel elhajoltunk tőled, Istenünktől és Urunktól!
Mindazonáltal, ó Uram, tekintsd a nyomorúság
ez örvényébe hullott népednek sóhaját,

hallgasd meg a szegények, az özvegyek és árvák
hozzád felsíró jajkiáltását!
Tekintsd a bűnhődésre kész ártatlanoknak kiontott vérét,
s ne feledkezzél meg irgalmasságod cselekedeteiről,
melyekkel hajdan oly kegyesen elárasztottad
szolgaságban sínylő választott népedet.

És ha lelkünkben lángra lobbantanád
felszabadulásunk lángjának tűzét,
vezérelj cselekedeteinket, erősítsd meg karunkat,
élesítsd fegyvereinket,
hogymeg egyesült erővel szolgálhassunk
kegyes akaratodnak.

Adj, Uram, azoknak, akiket vezéreinkül rendeltél,
hivatásukban bölcsességet, a balsorsban bátorságot,
a szerencsében mérsékletet,
hogymeg végzéseitek útján haladjanak.
Te jelöld ki, Uram, táboraink határát,
vedd körül irgalmasságod köntösével,
óvd meg az ellenségnek cseleitől,

s üzd el az álmod a virrasztók szeméről,
nehogy készületlenül találtassunk!
A Te angyalod legyen örünk és vezetőnk a csatában,
aki szétszórja a fegyverek golyóit,
s valamint Izraelt szárazon vitte át a tengeren,
vezess át bennünket is
sértetlenül ellenségeink tömegén.

Add végül, Urunk, legkedvesebb Atyánk,
hogy felvétetvén néped kebelébe,
rendelésed útvjáról le ne térjünk,
hanem igazságtételeid őreivé lévén,
utunk nyugalomban és békességben vezessen Tehozzád,
ki végtelen kegyelmednél fogva azt akartad,
hogy kiszabaduljunk a szolgaságból és megváltassunk!
A mi Urunk, Jézus Krisztus által,
ki a Szentháromságban
veled él és uralkodik mindörökkön örökké.
Ámen.

Megjegyzés: *II. Rákóczi Ferenc* Ima a hazáért nehéz időben című imádságát a *Vigilia Könyvek* Fohászok és Vallomások c. kötetéből vettem, mely a világ legszebb imáit gyűjtötte egybe. (Vigilia, Budapest, 1988)
A ritmikus prózában írt szöveget a jobb áttekinthetőség kedvéért szabadvers formába tördeltem.

RÁKÓCZI FERENC ÉNEKE

Fölséges nagy Isten, szentséges nevedben
Kezdem verseimet szent segedelmedben.

Mert én szűkölködöm segítséged nélkül,
Mint az szomjú szarvas hideg forrás nélkül.

Legelsőben azért hozzád fohászkodom,
Mert tenálad nélkül árva vagyok, tudom.

Az én szándékomat hiszem, hogy jól tudod,
És kívánságomat énnékem megadod.

Kisdéd seregünket vezérd szent lölköddel,
Kicsin táborinkat, kérünk, ne veszed el!

De sőt inkább, Uram, őket erősítsed,
Ő ellenségeket túlök megrettentsed.

Az Krisztus nevében fölöttem szablyám,
De legelsőben is szent neved kiáltám.

Az magyar nemzetnek sok siralmát látom,
Segílj meg, Úrjézus, kiért fohászkodom.

Ha kihoztál minket, Uram, Szkítiából,
Régi pogányságnak mélséges tavából,

Ne hagyj pusztítányi mi ellenségünknek,
Hogy láttossál lennyi az mi Istenünknek!

Kik csak azon vannak, hogy megemésszenek,
És minket ez földről eltörülhessenek.

Árva Magyarország, jaj, pusztán maradtál,
És mind atya, anya nélkül hagyattattál!

Ne félj, mert fölötted, ím, igaz strázsa áll,
Régi szabadságtúl még meg nem fosztattál!

Gondja van Istennek igaz híveire,
De bizonynyal hiszem: az magyar nemzetre!

Nem teként az Isten kétszűnű emberre,
Vess igyet, nagy Isten, hamis arbiterre!

Átok alatt légyen az, ki tanácskozta,
Ki az súlyos terhet magyarokra adta!

Rettenetes kínok szálljonak azokra,
Kik szegény hazánknak voltak nagy károokra!

Nem lesz büntetetlen, te hamis áruló,
Kézben akadsz, hidd el, nemzetünket rontó!

Hidd el, megrostálnak, porcióvizsgáló,
Ne szaladj előttünk, ha vagy igaz és jó!

Várhodod Istennek haragját fejedre,
Az ki oka voltál, tekénts föl az égre,

Az vezércsillagnak nézz fényességére,
Mit példáz rólatok, vehetitek észre!

Kevés javainkból ők parancsolának,
Minden súlyos terhet mireánk rakának.

Tulajdon szemével megtekinté Isten,
Siralmas panaszink vevé eleiben,

Könyörgésünk látván, néze ránk kegyesen,
Elbocsáta Isten minket szerencsésen.

Ó, mi magyar népek, kérjük az Úristent,
Megromlott népeit, segíljen meg minket!

Hogy ellenségünkön mi erőt vehessünk,
Így Istennek hálát mindnyájan adhassunk.

Az nagy sarcoltató adót meguntátok,
Majdan sós kenyeret ti ennyi nem tudtok.

Az egzekúciót már nem tarthatjátok,
Mert javaitokból immár kifottatok,

Mind egész országul nyomorultak vattok,
Németnek, papoknak mert jobbágyi vattok!

Testeteken nincsen semmi ruházottok,
Mastan, hiszem, vagyon miltó panaszotok.

Hamis arbiterek, mit futtok előttünk?
Rákóczi, Bercsényi, hiszen nem vétettünk,

Ha ti javatokra Istentől küldettünk,
Fejetek meghajtván, várjotok jót túlünk!

Szerelmes fiaim, semmit ne féljeteK,
Az Jézus nevéért vélem szenvedjeteK!

Megsegít bennünket, csak hogy egyetértsünk,
Rebellisek többül mi vissza ne légyünk.

Vannak mimellettünk sok gróf úri rendek,
Nemes szabadságon tanult jó vitézek.

Építsd föl, Úristen, megromlott oszlopát,
Szegény magyaroknak megromlott bástyáját!

Isteni erőddel add meg szabadságát,
Emeld föl még egyszer tündöklő zászlóját!

Ó te átkozott Bécs, sok károkat tettél,
Sok szép gróf urakat ki megemésztettél,

Nemesi rendeket mind semmivé tettél,
Szép szín alatt penig mind mérget hintettél,

Magad vagy az oka te veszedelmednek,
Nem lészen áldása rajtad az Istennek!

Köszönheted eztet te kevélységednek,
Benned megöröközött bűnös nemzedednek.

Az ördögnek szarvát ti elkívántátok,
Belzebúbnak szarvát immár fölraktátok.

Az rút öltözetben Pluto ti atyátok,
Mert az nagy Istentől utáltotván vattok.

Kardinálra sokszor sírván szuplikáltunk,
Nem adatott nekünk soha jó váloisztunk.

Szomorodott szóval noha foházkodtunk,
Kíntelenek voltunk, fegyverünk kivontuk.

Egy tanácsos vagyón, ennek neve nincsen,
Elhitesse magát, bizony, búja léssen!

Mert én az Istenhez sírván foházkodom,
És az Szent Dáviddal míltán azt mondhatom:

Kezemben adod még én ellenségemet,
Az ki nyomorgatja édes nemzetemet!

Kérje az Úristent, kezünkben ne essen,
Az anyjátúl szopott tej keserű lészen!

Magyar nemzet voltál, te, ki elpártoltál?
Igaz magyar vér vagy, te, ki elárultál?

Rákóczit s Bercsényit te fogva tartottál,
Sok régi uraknak arbiteri voltál!

Szomorú versemet már tovább nem nyújtom,
Szegény magyarokat szívem szerént szánom.

Mit tudsz magyarokra, túled azt kívánom,
Elhiszem, nekem is vagyon mast árulóm!

Verseim olvassad, mind halálig hív légy,
Pártos magyarokkal penig soha ne légy,

Semmi rebelliót ezután te ne tégy,
Az nagy Isten előtt átkozott hogy ne légy!

A MAGYAR VÁROSOKRÚL

Fennyen tartod az orrodát, kevély Pozsony vára,
De panaszos, amit eszel, noha pénzed ára!
Miattad volt az országnak régenten nagy kára,
Néked is úgy leszen dolgod, hidd el, nemsokára.

Amaz híres Esztergom is, nem ládd, mikint jára?
Aki régen hágott vala nagy uborka fára.
De már szegény visszaesett a feje lágyára:
Csak Nagyszombat visel gondot, mint mustohájára.

Híres Nagy-Győr, magyar város, de most német bírja,
Gazdag váras volt valaha, mint krónika írja,
De mivel hogy az németre szállott minden zsírja:
Azért szegíny csak azt nézi: hol leszen a sírja.

Három híres Komáromok vannak az országban,
Mindenkinek elég jutott az külső jószágban;
De hihető, hogy egyiknek több jutott a Vágban,
Kiért többbit nem engedi élni szabadságban.

Nagy-Komárom pogácsából vagyon felépítve,
Az házak is mind tejfellel vannak fejeztve,
Nagy bástyái szalonnával vannak erősítve,
A Dunával kőfalai vannak környülvéve.

Szakolca is olyan immár, mint egy híres kurva,
Kőfalai kívül-belől által vannak fúrva;
Bástyái is kívül-belől mind fel vagyon túrva,
Mert valamit érzett benne amaz dühös morva.

Nagyszombat is mindezekhez szabja magát; társa,
Mert itt minden gyűlevésznek találkozik mása.
Ott németnek és lengyelnek vagyon jó lakása,
Kéért bizony sok szegénynek megapad a hasa.

Kassa tartván Eperjessel, Lőcse lengyelekkel,
Elpusztítván Tokaj várát tüzes fegyverekkel:
Így ronták meg az országot ő kemény kezekkel,
Elrongálák, elpusztíták ő dühösségekkel.

Eger vára emlékezik amaz híres szűzrül,
Aki amaz pogány basát lelővé az hegyrül,
Kiért ugyan dicsírtetett a szűz mindenektül,
De végtére kint szenvedett a pogány töröktül.

Kincses Soprony kincses város mind ekkoráig volt,
Mert ő ellenség kezébe soha nem akadott,
Mivel a kincs, sok ajándék ott meg nem szakadott,
Azért épen és gazdagon mindenkor maradott.

Köszög készült kézfogáshoz nyalka kurucokkal,
Midőn eleiben mentek nagy ajándékokkal,
Kócsak-tollyút adván nékik arany koszorúkkal,
Mégis végre kezet fogott rongyos labancokkal.

Téli-nyáron tele sárral Sárvárnak utcája,
Megrozsdásult, nem villog már régi vitorlája.
Nincs kelete, becsülete, mert üres konyhája,
Nincs is ott már az bölcseknek törvényes táblája.

Kis Szombathely szép kis város, kurucok mátkája,
Ott a magyar katonáknak nyílik vitorlája.
Ott tartatik a magyarok virágos zászlója,
Szent Mártonynak, mint fiának, címeres palástja.

Kevély Pápa, mint egy páva, de nincsen orcája,
Mert akármely nyalka kuruc könnyen fér hozzája,
Nem gátolja földből épült posványos bástyája,
Sem pediglen sárból csinált sarampós kapuja.

Vesztett Veszprém mind hostyástul, Bohem völgyévé vált,
Mert régenten egy katonát ő igen megréfélt,
Leesvén a kösziklárúl, kitöré a nyakát,
Kieért becsületes ember őbenne meg nem hált.

Püspöki vár borral ékes, kenyérből nem szükös.
Öt templomú Pécs városa gazdag, becsületes,
De mégis az jövevénynek igen félelmetes,
Mert ő a félelmes néppel, kivált ráccal teljes.

Szöged Kecskeméttel együtt mint festett koporsó,
Olyanok mint elszéyedett, elöntetett borsó,
Nem kell ott az asszonyoknak frissen pergő orsó,
Hanem inkább tele borral a nagy pintes korsó.

Tömösvár is Pétervárral víg várak valának,
Nándorvárat nagy zokogva kik most is siratják,
Mert mindezek a némettől pénzen eladattak,
Kíért az magyar városok sírban bérakattak.

Pest és Buda közt a Duna már egyszer megégett,
De az Isten eloltani küldött segítséget,
Kíért szegíny magyaroknak ád jó reménységet,
Hogy még Buda lát valaha királyi fölséget.

Szabad Szentgyörgy, szent a neve, szentül is mondatik,
Mert ott a Bacchus istennek templom építtetik,
Télen s nyáron teli borral azért tiszteltetik,
Tülem is hát, vígan legyünk, az énekeltetik.

RÁKÓCZI FERENC BÚS ÉNEKE

Győzhetetlen én köszálom,
Védelmesőm és kővárom,
A keresztfán drága árom,
Oltalmamat tőled várom.

Sebeidnek nagy voltáért,
Engedj kedves áldozatért,
Drága szép piros véredért,
Kit kiöntél ez világot.

Irgyimet zabolázd meg,
Szándékomban tartóztasd meg,
Szegény fejem koronázd meg,
Mennye-földön boldogítsd meg!

Életemet ostromolják,
Feszítsd, feszítsd, azt kiáltják,
Mind gyilkosim azt kívánják,
És véretem szomjúhozzák.

Reád bízom ez ügyemet,
Én Jézusom, én lelkemet,
Megpedett bús szívemet,
És szegény árva fejemet.

Irgalmazz meg én lelkemnek,
Ki vagy ura mennynek-földnek,
Könyörgök csak felségednek,
Mint kegyes idvezítőmnek.

Im elmégyek országomból,
Drága kedves jó hazámból,
Eddigvaló hajlékomból,
Költőznöm kell jószágomból.

Mutass, Jézus, kies földet,
Lakásomra adj jó helyet,
Ez életben csendességet,
Jövendőben idvességet.

SÍRVA ÍRT LEVELEM...

Sírva írt levelem,
Menj el, tekéntsд földem:
Szánja én nemzetem
Siralmas életem.

Ha kérdik, mint vagyok,
Élek-é vagy halok,
Mondd meg, hogy nyomorgok,
Mindennap csak sírok.

Óhajtom háزامot,
Én kedves anyámat,
Szerelmes hazámat,
Kedves barátimot!

Mert sok esztendeje,
Hogy ellenség mérge
Hazámból kivete
Szernyű nagy ínségre.

Idegen helyeken,
Szokatlan földeken,
Az után véletlen
Estem nagy ínségben.

Iskolák porában
Nyughatatlankodtam,
Rongyos állapotban,
Gyakran koplalásban.

Folynak nyavalyáim,
Sűrű könnyhullásim,
Áradnak bánatom,
Naponként kínaim.

Istenem, Istenem,
Most is én nemzetem
Nem szána engemet,
Te légy segítségem!

Mindenütt ellenem
Támad ellenségem,
Szonnyúhozza vérem,
Isten reménségem!

Hegyeken, völgyeken,
Falukon, utakon,
Erdőkön, mezőkön
Nékem ellenségem!

KESERVES BUJDOSÁS

El kell mennem, noha nehéz szívemnek,
Nincs itt maradása árva fejemnek.
Mindenek ok nélkül reám fenyekednek,
Végít akarják látni én éltémnek.

Érzem nyavalyámat, igen búsolok,
Nincsen nyugodalmom, talpamon állok,
Sokáig ez helyben nem maradhatok,
Keseredett szívvel útnak indulok.

Hol lesz maradásom, csak Isten tudja,
Rebegő nyelvem azt most meg nem mondja,
Melyik sziget avagy föld határára
Istentől rendeltetett lelkem sorsa.

Orcáimon folynak sűrű könnyeim,
Gyakorta sírnak könnyező szemeim,
Bánattal teljesek minden óráim,
Jaj, megemésztene titkos kínaim!

Gyötrő bánatimnak sűrű zápora
Ottan-ottan omlik gondolatomra,
Ha én most érhetnék utolsó órámra,
Én szegény lelkemnek kimúlására!

Tudom, jobb volna elseiben nekem,
Hogy koporsóban tétetnék be testem,
Akkor megnyugodnék minden tetemem,
Keserves bánat elmaradna tőlem.

Én, valamíg élek itt az világon,
Úgy vagyok, mint árva madár az ágon,
Elbujdosván messze, idegen országon,
Által kell mennem nyomorúságokon.

Azért valamére viszem lábaim,
Szívem csak kesereg, sírnak szemeim,
Keserves jajszóval szűnnek ajakaim,
Az mint eléfolynak bujdosó napim.

Árváknak tutora, édes Istenem,
Hallgasd meg, kérlek, esedezésem:
Elégíssed meg én kesergéseim,
Az meddég elmégyn én szegén lelkem.

EGY VALAKI BUJDOSÓNAK A VERSE

Sírjatok, szemeim,
Folyjatok, könnyeim,
Keserves bánatim,
Zengjetek, siralmim,
Víg nótáim
És ékes verseim,
Változzatok sírásra, szemeim!

Keserű kenyerem
És az én életem!
Könnyeimmal vizem
Gyakran elegyítem.
Árva fejem,
Senki sem szán engem,
Gyalázattal gyakran illettem.

Járok gyászruhában
Én az bujdosásban.
Keserű anyja
Mert én vagyok, Mária.
Fényes napja,
Ragyogó csillaga
Öröminnek köddel van bévonva.

Régen voltam fényes,
Minden előtt híres
És nagy becsületes,
Tisztességes, híres,
Nevezetes,
De most vagyok szennyes,
Elvettetett, bánatokkal teljes.

Rejteekben lappangok,
Napfényben nem járok,
Kösziklák közt rakok
Fészket, mint az sólymok,
Mint az sasok,
Vadkőrmű jajszóval,
Koporsómban beszállok jajokkal.

Óh, szerelmes fiam,
Vagyon-é oly bánat,
Mint az én bánatom?
Hogy fogod bé számat,
Kínaimat,
Jajos dolgaimat,
Hogy kívánod tudni én sorsomat?

Tizenhat esztendőök
Immár folydogálnak,
Miolta kenyerét
Eszem bujdosásnak.
Árvaságnak,
Szomorúságoknak,
Tagja voltam nyomorúságoknak.

Ama veres sárkány,
Ki emberölő,
Azt gondolja vala,
Győzedelmeskedő,
Hogy lenne ő
Mindenek felett fő,
Hogy elnyelje, amit szül a szülő.

Ó, háládatlanság,
Ó, kegyetlen vadság!
Vadak természetét
Feljűlműló mordság!
.....
Oh, állhatatlanság,
Történt rajtam, ímé, mely nagy csúfság!

Én méhemnek fia,
Kit kedven tartottam,
Kettős emlőimnek
Tejével tápláltam,
Ápolgattam
És gyengén tartottam!
Jaj, mit használt, hogy véle így bántam?

Az édes tej helyett
Ímé, fizet mérget,
Jó dajkaságomért
Főlöttébb keserget,
Úz és kerget,
Mint sas egy verebet,
Sok próbákkal engemet sérteget.

Bézárom beszédem
Immáron végképpen,
Véled tehát az Úr,
Kívánom, elmenjen,
Vezéreljen,
Mindenben kedveljen,
Isten hozzád, szerelmesem! Ámen.

UTOLSÓ ISTENHOZZÁD

No már, szegény fejem, készülj elbujdosni,
Édes szállásodról messze földre menni,
Sok nyomorúságot s változást kóstolni,
Hamis irigy nyelvek töriből már menj ki!

Jobb számkivetésre s bujdosásra menned,
Sok változásokkal kenyeredet enned,
Számkivetés terhit örökké szenvedned,
Bujdosásid között életed végezned.

Mert megszűnt már tőled hazád édes kedve,
Ki azelőtt nevelt, s tartott csak kedvedre,
Most elküld szomorán az idegen földre,
Kóstold meg, mi lehet számkivetés terhe.

Menj el ez szállásról, ki maradt ösödről,
Kire óhajtoztál, s jöttél messze földről,
Menj el tisztessíged temető helyéről,
Jóhíredet vesztő hamis nyelvek közül.

Nem illik búcsúdat nem vened ez háztól,
.....
.....
.....

Nincs nekem itt immár, aki jót kívánna,
Sőt méltatlan, – rajtam mindeneknek átka,
Ellenem nyílt sok száj, mint a tüzes Aetna,
Én szegény fejemet titkon rágalmazza.

II. RÁKÓCZI FERENC HÁBORÚJÁNAK ÉS REBELLIOJÁNAK SUMMÁS LEÍRÁSA

Krónikába illő versek,
Melyek Urunk születése
Ezer s hetesszázharmadik
Esztendejében történtek –
Egy olyan új dolog esett,
A rab Rákóczi szabad lett.
Szökésben volt éjjel-nappal,
Nem pártolta őt magyar faj.
Ezért aztán lengyelekhez
Ment inkább – e vitéz néphez,
Hogy adnának segítséget...
A királyné nem ígérte,
Adta annak, aki kérte.
Ment innen Magyarországba,
Bercsényivel a nyomába’;
Munkácsot úgy körülkapták,
Védői rögvést feladták.

Nem volt császári tartalék:
Nagy úr a szomj, no meg az éh.
Vár védői csatlakoztak,
Így lennének szabadabbak:
Pásztorok, kondások, urak,
Meg a híres nemesurak.
S ha már így megszaporodtak,
Tokaj ostromához fogtak.
Fereteges ostromlásnak
Bizony, engedett a várfal;
Ily könnyen azért mehetett,
Itt sem kapták az élelmet.
Tokajt hogy birtokba vették,
Földdel egyenlővé tették.
Felvidék népe ezt hallván
Haloványabb lett a falnál;
Lábukat nyakukba kapták,

Rohantak, hogy ott találják
Rákóczit Tokaj várában,
Bízva nagy gráciájában.
Kisváros, sok megyeszékhely
Sem járt komolyabb veszéllyel...
Ezután sem tévózott,
Bányavárosokhoz látott,
Disznóssit küldte ellenük,
Zabreczky kapitány velük,
A vitéz úri nyalkával,
Híres Lakatos Istvánnal.
Rögvest Besztercére húztak,
– Majeryben megaludtak –,
Szörnyű leveleket írtak:
Ellenből nem marad írmag...
S rettenetes félelmében
Beszterce nagy készenlétben;
Ellenkezni senki sem mert,
Adtak pénzt, paripát, fegyvert.
Innen ahogy továbbálltak,
Körmöchöz, Selmechez láttak,

S hogy Zólyomot elfoglalták,
Lévát is kardélre hányták.
Környékbéli más városok
Önként is megadták magok'.
Montecuccoli tábornok,
Habár Kassánál habozott,
Számára sem akadt menchhely,
Hát feladta Eperjessel;
Maga lengyel földön húzva,
Fegyveresen, sarkantyúzva,
Lóhalálba Bécsbe tartott.
Innen a császári haddal
Schlick indult el nagy hamarral,
Hogy Léva várához érjen,
Ocskayra csapást mérjen,
Olyan sebet ejtsen rajta,
Futamodását óhajtsa.
Schlick így Lévát megtarthatta,
S Zólyom felé ment a hadja,
De a város fel nem adta,
Egy emberként szállt a hadba.

Közben Bercsényi, Ocskay:
Nem látni és nem hallani –,
Gyanútlanul összefogtak,
Zólyom alá lopakodtak,
Tüzet vetve ott kazlakra,
Csűrőkre, elővárosra,
A labancot kipurgálták,
Zólyom várost elfoglalták;
Hallja ezt Schlick generális,
Indul Besztercéről máris,
Erdőségből húz Körmöcre,
Bukkanhat-e aranyrögbe?
Volt ott arany, volt ott ezüst,
Elvitte mind, úgy mint a füst.
Erre kik Zólyomban voltak,
Hír hallatán majd megholtak,
Inukba szállt bátorságuk,
Menekülés – éjszakájuk.
Sőt még maga Vak Bottyán is,
Sok kapitány, generális,
Forgáccsal, s a többiekkel,

Ismerkedtek a hegyekkel...
Bottyán derekasan helytállt,
Ám ellankadt, majd odábbállt.
Bercsényi nagy dühvel végre
rohamoz, s jut a kezére.
Bottyánon nem segítenek,
Nem bírja végig a hetet.
Kurucgyűlés következett,
Sok-sok magyar örvendezett:
Újvárt, Egert elfoglalták,
Mi erősség, mind megszállták,
Esztergomot is megnyerték,
Igaz, hogy azt visszavették;
Kétszer csúnyán megverettek,
Sőt tetemes kárt szenvedtek.
A másik gyűlés után végre
Az volt a magyar kedvére:
A lutheri vallást hívők
S kálvinista tant követők
visszakaptak sok iskolát,
Templomot és plébániát.

Rózsahegyen zord tanáccsal
Voltak ám a pápistákkal;
Ugyanis itt eldöntötték,
Melyik templom kié legyék,
Lutheránus, az mit kapjon,
Kálvinistának mi jusson.
Afelől is rendelkeztek,
Hogy a gyertyák ne égjenek
Az oltáron vasárnapon,
Semmiféle ünnepnapon.
Ne szóljon a szent énekük,
Ne mondják el szent leckéjük,
Oltáruk előtt ez tilos,
Más volt eddig, másképp lesz most;
Halottaikat temessék,
Ám a keresztet ne vigyék;
És legyen a lutheránus,
Mint a kálomista már most.
Sok ünnepnapot kihagytak,
Böjtnapot csak négyet hagytak,
Úgy, hogy hosszú egész évben

Négy maradt meg csak végtében...
Ezen sokan csodálkoztak,
S aznap tüzet sem rakhattak,
Mivel másként nem tehettek,
Vizet sem melegíthettek.
Földesurak belementek,
Abban mind-mind megegyeztek,
Hogy az egyes patrónusok,
Vagy másféle uraságok,
Csapják el akár a papot,
S fogadjanak fel másikat.
Azok ezt már sokallották,
Áldásukat rá nem adták.
Bányavárosokkal bírva,
Határozatba lett írva:
Igen sok rézpénzt verjenek:
Ötösöket, tízeseket.
Bercsényi parancsba adta
Sréternek, ki megfogadta;
Azért van erre nagy szükség:
Adósság égbe ne szökjék!

Ezután annyit verettek,
Pénzzel játszott minden gyerek;
Támadt olyan nagy drágaság,
Követte azt nyomorúság.
Igaz, előbb becsben voltak,
Ám nagyhamar beleuntak;
Még a koldus sem vette el,
Hiába adta az ember.
Mérő búza húsz aranyba,
Kenyér ára egy aranyba,
Csöbör bor tizenöt garas,
Kupa méhser nincs hat alatt,
Húsz garas a liba ára,
Ki tyúkot vesz, tízzel állja.
Ám a kuruc boldog nagyon,
Hogy túljutott Nagyszombaton;
Győzedelmes fegyverekkel,
Ricság generális ellen....
Nagy a császáriak baja,
Hullott hada színe-java.
Ekkor Vak Bottyán és Forgács

Kurucok pártjára áll át,
Dunához közel kerülve
Heister esik a kezükbe.
A generálist elkapják,
Rögtön Munkácsra szállítják.
Ez az öröm sem tart soká,
Erre is jön nagy változás:
A második nagyszombati
Csatát trencsényi követi.
Nem volt az első sem nyertes,
Másik arról nevezetes,
Sok magyar fűbe harapott,
Lovas lóhalálba futott,
Gyalog hírmondónak jutott.
Így győz a császári hadtest,
Nyitra felett is erőt vesz;
Elfoglalja Érsekújvárt,
Hogy majd Léván legyen úrrá,
Aztán nincs is már hátra sok,
Épp hogy a bányavárosok.
Lefelholz nagy generális:

Sok kurucot hajt meg máris.
A kurucság kegyetlenebb,
Bosszúja most legédesebb;
Lévát tűzzel pusztították,
Zólyomnak csak hamvát hagyták,
Korponát is felégették,
A sok várost tönkretették.
A németet már kerülték,
Már csak Felvidék menedék.
Császáriak hada élén
Pálffy generálist félték;
Visszavette Lőcsét, Egert,
Kassát, Késmárkot, Eperjest.
A kurucok mindezt látva
Átszöktek Lengyelországba.
Békétárgyalásba kezdtek,

Majd Szatmárban megegyeztek.
A királynő parancsára,
Pálffy, magyar országában
Nagy amnesztiát hirdetett,
Magyarnak mind kegyelmezett.
Ki visszatért Lengyelhonból,
Nem vesztett jószágából,
Egyiküket sem bántották,
Életüket is meghagyták.
Maga Rákóczi, Bercsényi
Nem akartak visszatérni,
Hasonféle nagy urakkal
Lengyelországban maradtak.
Fiskus birtokuk foglalta,
Császár híveinek adta.

(Bettes István fordítása)

Jegyzet: A Rákóczi-szabadságharc történetét elbeszélő krónikás vers ismeretlen szerzője evangélikus vallású prédikátor lehetett a Felvidéken. Az éneknek több XVIII. századi kézírata van. Csanda Sándor szerint a XVIII. század első feléből származik a szarvasi gimnázium könyvtárában található kézirat, ahonnet szövegét először ő közölte.

MÁS VOLT EDDIG, MÁSKÉPP LESZ MOST

Első kiadás

Felelős kiadó: Hodossy Gyula

Felelős szerkesztő: Kulcsár Ferenc

Nyomdai előkészítés: Mészáros Angelika

Nyomta: PELIKÁN s. r. o., Dunaszerdahely

Kiadta: Liliun Aurum,

Dunaszerdahely–Dunajská Streda

2004

ISBN 80-8062-213-2

...Talányos dolog a mai napig, vajon volt-e igazán kuruc költészet. Varga Imre, aki 1977-ben II. Rákóczi Ferenc születésének 300. évfordulójára *A kuruc küzdelmek költészete* címmel adott ki a budapesti Akadémiai Kiadónál egy vaskos, 900 oldalas válogatást, ezt a tényt maga is vitatja. Ő ugyanis elveti a kuruc költészetet mint nemzeti irodalmi kategóriát, és a kifejezést publicisztikai fogalomként értelmezi, szó szerint „a kuruc küzdelmek költői visszatükröződésében a kuruc kor közérdekű politikai és társadalmi kérdéseit vizsgáljuk”. Ezt a szerény kis válogatást, a II. Rákóczi Ferenc imáját kivéve, az ő gyűjteményéből állítottam össze.

149,- Sk

5 €

ISBN 80-8062-213-2

